

ESTETİK TƏRBIYƏ HƏMİŞƏ DİQQƏT MƏRKƏZİNDƏDİR

Nazim Məmmədbəyov

*Azərbaycan Yazıçılar Birliyi və Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü,
Azərbaycan Rəssamlar və Memarlar
İttifaqlarının üzvü*

Açar sözlər: estetika, estetik tərbiyə, pedaqoji və yaradıcı fəaliyyət, metodika

Ключевые слова: эстетика, эстетическое воспитание, педагогическая и творческая деятельность, методика

Key words: esthetics, esthetic upbringing, pedagogical and creative activity, methods

Estetika, estetik tərbiyə məsələləri həmişə mühüm problemlərdən biri sayılmışdır. Bu problemi həll etmək istəyənlər estetik qavrama və estetik mühakimə yürütmək qabiliyyətlərinin uşalıqdan, gənclikdən inkişaf etdirilməsinin vacibliyini döənə-döənə qeyd etmişlər. "Gözəllik haqqında təlim" tərifini qazanmış estetika məktəbin və məktəbdənkənar müəssisələrin fəaliyyətində həyatı gözəlləşdirmək məqsədinə, onların mədəni davranışına xidmət edir. Belinskiyin sözləri ilə desək: "Estetika gələcəyin etikasıdır".

Məktəb təcrübəsi göstərir ki, estetik tərbiyə, hər şeydən əvvəl, uşaqları yaradıcılığa ruhlandıran amillərdən biridir. Alimlərin fikrincə, təhsil ocaqlarında şagirdə fəal gözəllik duyğusu, gözəlliyə yaradıcı münasibət hissi yalnız o zaman tətbiq edilə bilər ki, bu hiss şagirdlərin yaradıcılıq fəaliyyəti ilə əlaqədar harmonik şəkildə tətbiq olunsun.

Müstəqilliyimiz dövrünün məhsulu olan bir çox normativ sənədlər və təhsil ilə bağlı bir çox qərarlarda bu məsələyə təhsil sahəsində dövlət siyasətinin, müasir təhsil qanunvericiliyinin konseptual əsaslarının bir qolu kimi yanaşılmışdır. Xüsusən Təhsil Nazirliyinin tərbiyə işi ilə bağlı qərar və göstərişlərində böyüməkdə

olan gənc nəslin təlim-tərbiyəsində, onun yüksək səviyyəli şəxsiyyət kimi yetişməsində, əsl vətəndaş kimi formalaşmasında hərtərəfli tərbiyənin, o cümlədən estetik tərbiyənin həlledici rolu ana xətt kimi keçir. Bu baxımdan uzun illərdən bəri nazirliyin tabeliyində fəaliyyət göstərən Estetik Tərbiyə üzrə Respublika Tədris Metodik Mərkəzinin rolu dənılmazdır.

Estetik Tərbiyə üzrə Respublika Tədris-Metodik Mərkəzi ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin tövsiyəsi ilə 1983-cü ildə təsis edilmişdir. Onun ilk direktoru da bu sətirlərin müəllifi olmuşdur. Yarandığı gündən təlim-tərbiyə işinin nəbzini tutaraq, fəaliyyət göstərən bu müəssisə zamanın tələblərinə uyğun estetik tərbiyə sahəsində öz inkişafı ilə müəyyənləşən, seçilən tərbiyə ocaqlarından biri kimi tanınmışdır.

İllərdə "Uşaqların təsviri yaradıcılığı üzrə Respublika Metodik Mərkəzi" adını daşıyan bu Qurum, çox keçmədən 1987-ci ilin yanvar ayında yeni ad və status ilə öz fəaliyyət dairəsini genişləndirdi. Beləliklə, 1987-ci ilin yanvarından Estetik Tərbiyə üzrə Respublika Tədris-Metodik Mərkəzi həm respublika daxili, həm də keçmiş Sovetlər ölkəsində Azərbaycan Respublikasının estetik tərbiyə sa-

həsində əldə olunan nailiyyətlərini nümayiş etdirən tərbiyə ocağına çevrildi. Mərkəz keçmiş SSRİ daxilində və bir çox xarici respublika və dövlətlər ilə əlaqələr yaradıb, onların təşkil etdiyi müxtəlif səpkili, irihəcmli tədbirlərin iştirakçısı olaraq burada da Azərbaycanın gənc nəslinin əldə etdiyi nailiyyətlərini nümayiş etdirməyə səylə çalışırdı. Estetik Tərbiyə üzrə Respublika Tədris-Metodik Mərkəzinin yetirmələrinin bir çoxu o zaman Mərkəzdə fəaliyyət göstərən rəngkarlıq, rəqs və xor, xalçaçılıq, keramika, dəmir üzərində döymə və ağac üzərində oyma, xalq çalğı alətləri, vokal-instrumental, nağara çalanlar ansambllarının, uşaq sirkı və uşaq filarmoniyasının üzvləri idi.

Tərbiyə sahəsində təşkil olunan böyük işlər, dövrün tələblərinə uyğun olaraq beynəlmiləçilik şüarı altında aparılma da xarici dövlətlərdə yaşayan müxtəlif xalqların mədəni irsinə, incəsənətinə inteqrasiya olmasına da müəyyən imkanlar yaradırdı. Bu prosesin davam etməsinə də ardıcıl diqqət yetirilirdi, bu işin təşkilinə müəyyən qədər vəsait də ayrılırdı.

Azərbaycanın uşaq, yeniyetmə və gənclərinin xarici ölkələrdə və həmçinin SSRİ daxilində təşkil olunmuş estetika sahəsində müxtəlif tədbirlərdə iştirakı ön-cül yerlərdən birini tuturdu. Bu da hər uşağa özünün gələcək yaradıcı fəaliyyətinin inkişafı üçün daimi yeniliklərə "qidalanan", öz əhatə dairəsi ilə genişlənən, istiqamətverici və ruhlandırıcı bir qüvvə idi. Mərkəzin xətti ilə respublika daxilində müxtəlif səpkili müsabiqələr də keçirilir, bunların arasında təsviri və dekorativ-təbiiq sənət üzrə yaradıcılıq müsabiqələri önəmli yer tuturdu. Buradan isə, ən uğurlu işlər seçilib, nümayiş üçün xarici ölkələrə göndərilirdi. "Dostluq" cəmiyyətinin və "Azərbaycan dünyası" Beynəlxalq Əlaqələr Mərkəzinin xətti ilə Yapo-

niya, ABŞ, İtaliya, Yuqoslaviya, Belçika, Portuqaliya, Almaniya, Fransa, Çin və bir sıra başqa ölkələrə 3000-dən artıq uşaq rəsm və dekorativ-təbiiq sənət işlərinin nümunələri göndərilmişdi.

Xarici ölkələrə göndərilən işlərin fərqlənmə ilə qeyd olunması, Azərbaycanda tərbiyə alan istedadlı uşaq və gənclərin laureat, fəxri fərman və diplomlarla geriye qayıtması, onların bir çoxunun bu ölkələrdə həmyaşıdları arasında müxtəlif hədiyyələrlə mükafatlandırılması öz müsbət nəticəsini verirdi. O zaman respublikamızın bütün regionlarında estetik tərbiyə sahəsində müxtəlif studiya və dər-nəklərin açılması, uşaq yeniyetmələrin buraya böyük axını, bu sahədə aparılan iş səviyyəsinin getdikcə artması da müşahidə olunurdu. Bu da tərbiyə işinin mü-təşəkkil aparılmasında həlledici faktorlardan biri sayılırdı. Bu işin təşkilində əsas aparıcı olan Estetik Tərbiyə üzrə Tədris-Metodik Mərkəzi respublikamızın bütün regionlarında bu sahə üzrə çalışanlara metodiki kömək göstərir, müxtəlif müsabiqələr, sərgilər, simpoziumlar, incəsənət və məhni bayramları, festivallar, elmi-praktik konfranslar, bədii-əzəliyyət kollektivlərə baxışlar, marafon, gürüşlər və s. keçirirdi. Bu illərdə Təhsil Nazirliyi tərəfindən Mərkəzin işinə maraq daha da artırılır, onun fəaliyyəti üçün lazımı və hərtərəfli şəraitin yaranmasına xüsusi diqqət yetirilirdi.

Lakin qeyd olunmalıdır ki, Azərbaycanın gələcək vətəndaşı olan gəncliyin milli ruhda tərbiyə olunmasına bəslənən formal münasibət də öz işini görürdü. Bu münasibət, bir qayda olaraq, örtülü şəkildə həyata keçirilirdi.

Bu vacib məsələlərin həll nə formal münasibətin bəslənməsi söz yox ki, o zaman ki nəhəng sovet rejimini "böyük siyasətinin" mayası idi. Bunun nəticəsidir

ki, xalqımızın mədəniyyət və incəsənəti, folklorunun öyrənilməsinə proqramlarda çox az yer verilir, beləliklə də, Azərbaycan övladlarının mədəniyyəti, milli tərbiyəsi tələblərində çatışmazlıq öz rolunu oynayır. Bununla yanaşı dilimizə ögəy münasibət formalaşdıraraq, bir sıra başqa amillərlə birgə sovet tərbiyə məktəbinin təşkilatçıları xalqımızın mədəni irsinə də ögəylik bəsləməkdə davam edirdilər. Bu maneələr isə, bəzən sərt münasibətlərlə qarşılaşırdı. Bu da ondan irəli gəlirdi ki, xalqımız istedadlı xalq kimi öz yüksək incəsənət və mədəniyyətini qoruyur, dünyaya xalqları arasında özünəməxsus yer tutmağa səy edir və bəzən yüksək pillələri fəth edirdi. Yaşlı nəslin yaddaşında, ürəyində və qəlbində dərin köklər salmış incəsənət nümayəndələrimiz uzun illər boyunca unudulmamışdır. Böyüməkdə olan gənc nəslin o zaman xalqımızın mədəni irsinə yiyələnməsi, onlarda xalq yaradıcılığına lazımı münasibət və marağın formalaşması, onun dərinəndə öyrənilib təbliğ olunması məsələləri estetik mərkəzin qarşısında həlli vacib vəzifələr kimi dururdu. Beləliklə, mərkəzin o vaxtkı rəhbərliyinin təşəbbüsü ilə eksperimental xalq yaradıcılığı məktəbləri təşkil edilmişdir:

1. Xalq yaradıcılığı məktəbi (kar və lal uşaqlar üçün); 2. İncəsənət məktəbi evdə (iflic uşaqlar üçün); 3. Bədii tərbiyə məktəbi (istedadlı uşaqlar üçün); 4. Gənc memarlar məktəbi (çətin tərbiyə olunan uşaqlar üçün).

Bunların biri Quba şəhərində, dördü isə mərkəzin nəzdində idi:

Bu illər ərzində Mərkəz xalq yaradıcılığı və bədii əmək təcrübələrinin vəziyyətini öyrənir, eksperimental məktəblərin işini istiqamətləndirir, bu sahədə xüsusi seçilən istedadlı uşaqlar və məktəbliləri üzə çıxarır, onlarla iş aparır, ardıcıl olaraq

xalq yaradıcılığı müsabiqələrinin keçirilməsinə diqqət yetirirdi. Bununla yanaşı Mərkəzdə folklor zəminində uşaq dekorativ-təbiiq sənət muzeyi və onun nəzdində dünyada yeganə olan "Uşaq xalça muzeyi" yaradılır. Bu muzeylərin fondu ümumtəhsil məktəb, məktəbəqədər, məktəbdənəkənər müəssisələrdə və Mərkəzin nəzdində fəaliyyət göstərən studiya və eksperimental məktəblərin üzvlərinin əl işlərindən ibarət yaranaraq, daimi təzələnilib zənginləşirdi. Bu muzeylərin köməyi ilə ekskursiyalar təşkil edilir, mətbuat, radio və televiziya vasitəsi ilə uşaqların təsviri və dekorativ-təbiiq yaradıcılığı sənət haqqında bilikləri artırılır, xalq yaradıcılığını məktəblilər arasında təbliği genişləndirirdi. Mərkəzin xətti ilə respublikamızda təsviri və dekorativ-təbiiq sənət yaradıcılığı üzrə müsabiqələr keçirilirdi. Bu işlərin hamısı çətin də olsa milli mədəniyyət və incəsənətimizin bazası üzərində qurulurdu.

Mərkəzin bu sahədə görülən işləri dövrün tələblərinin yaratdığı boşluğunu qismən ödəməyə də imkan verirdi. Bu da uşaqlarımızın ümumi tərbiyəsində, gələcək həyatında çox böyük və vacib dayaq olmuşdur. Yarandığı gündən Estetik Tərbiyə üzrə Respublika Tədris-Metodik Mərkəzi sovet illəri ərzində yeni istiqamətlər tapıb işlədikdə tək Bakı şəhərini deyil, bütün Respublikanı əhatə edirdi. Mərkəz bu sahədə geniş işlər qurur, sanki gələcək zamanın yeniləşmiş tələblərini qabaqlayırdı. Zaman ötdükcə aparılan işlər öz rəngarəngliyini, ardıcılığını, uşaq və gənclərin tərbiyəsində "dünən" və "bu gün" böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini göstərirdi. Bu da Mərkəzin dövrün nəbzini tutmaq mövqeyindən irəli gəlirdi.

Yuxarıda qeyd olunmuş işlərlə yanaşı respublikamızın şəhər və rayonlarında Mərkəz o zaman 6 uşaq rəsm qalere-

yası, 2 muzey, Naxçıvan MR-də Estetik Tərbiyə Mərkəzi, Qubada xalq yaradıcılığı məktəbi və s., ümumilikdə respublikamızda və respublikadanəkənər 300-dən artıq tədbir həyata keçirmişdir.

Müstəqil respublikamızın təhsil sistemində qəbul olunan konseptual əsasların müddəalarına görə yeni təhsilin ali məqsədi milli mənafeyimizi qorumaqdır və bu tələbdən irəli gələn bütün işlərin aparılmasında istedadlı insanların potensialının hərtərəfli açılması və inkişafı üçün şəraitin yaradılmasıdır.

Uşaqlar nə qədər istedadlı olsalar da, onlarla işləmək, müntəzəm məşğul olmaq zəruridir. Bunu isə, yalnız müxtəlif təmayüllü mərkəzlər həyata keçirə bilərdilər. Məktəbin, dərsin isə belə imkanı məhdu idi.

V.T.Bellani demişdir ki, "Tələntə, ağıla, təhsilə, zəngin məlumatlara, hadisələrə və şeylərə orijinal və düzgün baxışlara əsaslanmırsa, o, tezliklə fəaliyyətsizliyə çevrilir."

Müasir şəraitdə işləyən bütün təhsil ocaqları ilə sıx bağlı olan Estetik Tərbiyə üzrə Respublika Tədris-Metodik Mərkəzi həmişə özünəməxsus iş prinsipləri, struktur quruluşu və xüsusiyyətləri ilə seçilmişdir. Müasir dövrdə bu tərbiyə ocağının xüsusiyyəti ondadır ki, o (keçmiş illərdən fərqli olaraq) öz fəaliyyətində tək uşaq, şagird, tələbə gəncləri deyil, eyni zamanda yüzlərlə bu sahədə işləyən pedaqoji kadrlar əhatə edərək onların pedaqoji və yaradıcı fəaliyyətinin müasir dövrə uyğun qurulması üçün şərait yaradır. Beləliklə, Mərkəz respublikamızda estetik tərbiyə sahəsində fəaliyyət göstərən yeganə təlim-tərbiyə ocağıdır ki, həm pedaqoji kadrlarla, həm də onların tərbiyə etdikləri uşaq, şagird tələbə gənclər ilə müxtəlif işlər təşkil edir, onların estetik tərbiyəsi ilə məşğul olur. İşin belə təşkili yaradıcılıqla

məşğul olan uşaq və gənclərin yaradıcı potensialının inkişaf etdirilməsi və yüksək səviyyəyə çatması, müəllimlərimizin yaradıcı pedaqoji təcrübəsinin artırılması, yeniliklərlə "qidalanması" məqsədləri daşıyır. Övvəllər öz müxtəlifliyi ilə bəhrəsini verən Mərkəz indi də öz faydalı işini davam etdirməkdədir.

Estetik Tərbiyə üzrə Respublika Tədris-Metodik Mərkəzi, qeyd etdiyim kimi, öz fəaliyyət dairəsinin xüsusiyyətləri, genişliyi və çoxşaxəliliyi ilə bütün təlim-tərbiyə ocaqlarından fərqlənərək, estetik tərbiyənin bütün sahələri üzrə işini qurub, onu bir böyük istiqamətli səmtə yönəldib, müntəzəm, intensiv, ardıcıl şəkildə perspektiv və illik planlar üzrə təşkil edirdi. Təhsil Nazirliyinin tabeliyində bu mərkəzin işinə dair təhsil nazirinin əmr və sərəncamları mühüm əhəmiyyətə malikdir. Mərkəz təsdiq olunmuş nizamnaməsinə uyğun fəaliyyətini müxtəlif istiqamətlərdə Təhsil Nazirliyinin tabeliyində olan bütün təlim-tərbiyə müəssisələri və təhsil ocaqlarında həyata keçirir.

Nizamnamənin və müasir təhsil sisteminin yeni tələblərinə əsasən Mərkəz böyüməkdə olan gənc nəslin milli ruhda tərbiyə olunması üçün geniş çeşidli tədbirlər təşkil edir, onların estetik tərbiyəsini yaxşılaşdırıb istiqamətləndirir. Mərkəz tədris ocaqlarında pedaqoji prosesin özünə və onun aparılmasına pedaqoji kadrlara yaxından əməli, praktiki və metodiki kömək göstərərək yaradıcılıq fəaliyyəti ilə sıx bağlı tədbirlər aparır, istedadları üzə çıxararaq onların inkişafı üçün şərait yaradır.

Estetik zövq uşaqlıqdan daxili tələbat kimi müəyyənləşir, hətta məcburi yolla da uşağı bu həvəsdən uzaqlaşdırmaq mümkün olmur. Məsələn, tarixdə bəstəkar kimi qalmış dahi şəxslərin bir çoxunun valideynləri onları başqa sənət sahibləri

kimi görmək istəmişlər. Ancaq buna nail ola bilməmişlər. Məsələn, valideynləri arzu edirdilər ki, Verlioz- həkim, Korsakov-dənizçi, Şuman və Çaykovski-hüquqşünas, Vaqner-filosof, Üzeyir Hacıbəyli və Müslüm Moqomayev müəllim olsunlar. Ancaq estetik zövq, estetikaya güclü meyil onları dünya şöhrətli bəstəkarlar kimi tanıtdırmışdır. Doğru deyirlər ki, "Zaman ən yaxşı müəllimdir".

Təhsil Nazirliyi tərəfindən Estetik Təربiyə üzrə Respublika Tədris-Metodik Mərkəzinin işinə dəstək verilməsi, ona maraqla yanaşib lazımı şəraitin yaradılması həm Mərkəz rəhbərliyinin, həm də burada işləyən pedaqoji kadrların məsuliyyətini artırmışdır. Aparıcıları işlərə (nəzəri-təcrübi seminar, müxtəlif sərgi, baxış, müsabiqə, toplantı, elmi-praktik konfrans, incəsənət, məhni bayramı, festival, eksperimental incəsənət məktəbləri və b.) onlar böyük məsuliyyət hissi ilə, tələbkarlıqla yanaşmışlar, hər işi müasir tələblərə uyğun təşkil etməyə səy etmişlər.

Ümumilikdə, Mərkəzin işi, onun struktur quruluşu, iş prinsipləri və xüsusiyyətləri haqqında ayrı-ayrılıqda geniş söhbət açmaq imkanı yoxdur. Lakin qeyd olunmuş bu vacib məsələlər Estetik Təربiyə üzrə Respublika Tədris-Metodik Mərkəzinin "bünövrəsini" – dayığını təşkil edir. Məhz bu bünövrənin üzərində təşkil olunmuş Mərkəzin işi öz məxsusluğu, məhiyyəti, genişləndiriliyi ilə bu gün öz vacibliyini, gərəkliliyini təsdiq etmişdir.

Beləliklə, Estetik Təربiyə üzrə Respublika Tədris-Metodik Mərkəzi respublikamızın bütün regionlarında uşaq və gənclərin yaradıcı şəxs kimi formalaşması işində meydana çıxan bütün maneələrin, problemlərin aradan qaldırılmasına yardımçı olmuşdur. Bu məsələlər Estetik Təربiyə üzrə Respublika Tədris-Metodik

Mərkəzi tərəfindən aparılan metodiki, pedaqoji işlərdə daha qabarıq nəzərə çarpır. Burada onu da qeyd etmək lazımdır ki, Mərkəz estetik təربiyə sahəsində öz gözəl, parlaq nailiyyətləri ilə seçilən şəhər və rayonların işinə istiqamət verir. Onların işlərinin müsbət cəhətlərini, səviyyəsini, təşkilatçılığı, uşaq və gənclərin bu işdə iştirakını dəyərləndirir, bunlar isə təqdim olunan illik hesabatlar vasitəsi ilə yayılır. Burada həm də yaradıcı müəllimlərimizin müsbət pedaqoji təcrübəsi aşkarlanıb, onun öyrənilməsi və respublikamızda yayılması məsələləri də önə çəkilir. Mərkəzin istedadlarla işi xüsusi qeyd edilməlidir.

Tədqiqatlar göstərir ki, hər 100 nəfərdən 15-i istedadlı insanlardır. Bu 15%-in 3%-i yüksək dərəcədə istedadlıdır. Təhsil sisteminin ali məqsədlərindən biri də bu istedadları aşkarlayıb təhsilləndirmək və millətin qulluğuna verməkdir. Bu iş məktəblə yanaşı Estetik Təربiyə üzrə Respublika Tədris-Metodik Mərkəzinin də üzərinə düşür. İşin bu səpkidə qurulması həm təhsil sisteminin əsas tələblərinin birinə cavab verməsi, həm də daima şagird, tələbə gənclərin yaradıcılığının önə çəkilməsi ilə şərtləndirilir. Bununla yanaşı bu sahədə olan problemlərin öyrənilməsinə də diqqət verilir.

Aparılan pedaqoji, yaradıcı və təşkilatı işlərdə məlum olmuş çətinliklərin, çatışmazlıqların, tədrisin özünün təşkilində və aparılmasında meydana çıxan problemlərin həlli üçün Mərkəzin mütəxəssisləri tərəfindən müxtəlif mövzularda nəzəri-təcrübi seminar, açıq dərslər, məşğələlər də aparılır. Pedaqoji prosesin gedişində metodiki, əməli-praktiki köməklə yanaşı, bu sahədə işləyən müəllimlərimizi Mərkəz özünün hazırladığı əyani, metodiki vəsait, müxtəlif tövsiyə, məhni və rəqs topluları ilə təmin edirdilər. Belə iş prose-

si müəllimləri ruhlandırır, apardıqları dərslər-məşğələlərdə onların məsuliyyətini qat-qat artırır, pedaqoji və yaradıcı fəaliyyətdə öz müsbət nəticəsini verirdi. Bu vaxtdakı Estetik Təربiyə üzrə Respublika Tədris-Metodik Mərkəzin tərəfindən müxtəlif mövzulu 85 adda tövsiyə hazırlanmış, çap olunub müəllimlərimizin ixtiyarına verilmişdir. Məktəbəqədər müəssisələri üçün məhni toplusu; Ümumtəhsil məktəb şagirdləri üçün məhni toplusu; Məktəbəqədər müəssisələri və ibtidai məktəb şagirdləri üçün rəqs toplusu; Məktəbəqədər müəssisələri üçün dekorativ rəsm albomu; İbtidai siniflər üçün dekorativ rəsm albomu; Məktəb muzeyinin tərtibatı; Rəsm qalereyasının tərtibatı; "Riyaziyyat və applikasiya"-məktəbəqədər müəssisələri üçün əyani vəsait; "Azərbaycan rəssamları"; "Azərbaycan bəstəkarları"; "Nağıllar"; "Musiqili nağıllar"; "Səhnələşdirilmiş nağıllar"; "Şeirələr"; "Hekayələr"; "Təmsillər"; və s. bu qəbildəndir. RŞTŞ-ların rəhbərliyi ilə bunların pedaqoji fəaliyyətdə istifadəsi təşkil olunan açıq dərslər və seminarların məzmununu xeyli yaxşılaşdırır, görülən işlər təkmilləşdirilir.

Müxtəlif tədbir, metodiki və yaradıcılıq işlərin həyatda reallaşması da maraqlı keçirilir. Respublikamızda zonalar üzrə Xalq Yaradıcılığı Festivalı keçirilmişdir. Festival iki istiqamətdə (Xalq yaradıcılığı üzrə məktəblilər arasında baxış müsabiqəsi və festival çərçivəsində məktəb muzeylərinin zonalar üzrə baxış müsabiqəsi) təşkil olunmuşdur. Ümumilikdə, Respublika üzrə keçirilən festivalda iştirak edən 7000 məktəbli arasında 18 kollektiv və 245 xüsusi istedadla malik olan şagird üzə çıxmışdır. Bununla yanaşı 42 muzey fərqlənən muzeylər sırasına çıxmışdır.

Mərkəz tərəfindən keçirilən Quba şəhərində zona üzrə "Təhsil islahatları proqramında estetik təربiyənin yeri və bu sahədə axtarışlar" mövzusunda konfrans bir çox ətraf rayonların məktəb müəllimlərinin, təhsil şöbələrinin məsul işçilərinin marağına səbəb olmuşdur. İsmayılı rayonunda "Tədrisin humanistləşdirilməsində estetik təربiyənin rolu" mövzusunda rayonlararası konfranslarda Ağsu, Şamaxı, Göyçay, Ağdaş rayonlarının təhsil şöbələrinin müdirləri, metodiki mərkəzlərin işçiləri və müəllimləri iştirak etmişdir. Cəlilabad rayonunda "Məktəblilərin estetik təربiyə sahəsində mövcud olan problemlər və bu istiqamətdə yeni axtarışlar" mövzusunda keçirilən seminar da iştirakçıları razı salmışdır. Bundan başqa Bilgəli qəsəbə 11 nömrəli internat-məktəbində akt zalın, səhnəsinin və dekorativ-təbiiqə sənət muzeyinin tərtibatı aparılmış, uşaqların təsviri və dekorativ sənət işlərindən ibarət sərgi təşkil edilmişdir. Bunlarla yanaşı, Sabuncu rayonu Maştağa qəsəbəsindəki 255 nömrəli məktəbdə məktəblilərin rəsm müsabiqəsini, Səbail rayonunu 189 nömrəli ümumtəhsil məktəbində rəssamlar və bəstəkarlarla, Yasamal rayonu İncəsənət gimnaziyasında məktəblilərin şairlərlə görüşləri də maraqla izlənməmişdir.

Bakı, həm də respublikamızın Estetik Təربiyə üzrə Respublika Tədris-Metodik Mərkəzi bir çox əlil, ağır xəstə uşaqlara həyatda öz yerini tapmasına da kömək etmişdir. Belə ki, Mərkəzin nəzdində fəaliyyət göstərən lal-kar uşaqlar üçün təsviri sənət və xalqçılıq studiyalarında vaxtilə 30 şagird məşğul olurdu. Öz həyat yolunu ali məktəbdə davam edərkən studiyanın üzvü Elşən Dostiyev indiki İncəsənət Akademiyasının rəssamlıq fakültəsində oxumuş, hazırda Mərkəzdə lal-kar uşaqlar üçün təşkil olunmuş eksperimen-

tal xalq yaradıcılığı məktəbində müəllim kimi işə başlamışdır.

Mərkəzin nəzdində 1990-cı illərdə istedadlı uşaqlar üçün eksperimental bədii tərbiyə məktəbi açılmışdır və bu məktəbdə Rəssamlar İttifaqının üzvü Zaur Əliyev, sənətşünaslıqdan – elmlər doktoru, professor Mürsəl Nəcəfov, musiqi nəzəriyyəsinə – respublikanın Xalq artisti Oqtay Zülfiqarov, davranış mədəniyyətinə – professor Vidadi Xəlilov kimi mütəxəssislər dərs aparmışlar.

Mərkəzin işinə ictimai əsaslarla təsviri sənət üzrə məsləhətçilər – respublikanın Xalq Rəssamları Vidadi Nərimanbəyov və Elbəy Rzaquliyev, Rəssamlar İttifaqının gənclər bölməsinin sədri əməkdar rəssam Əkrəm Həsənzadə, musiqi sahəsində – mərhum bəstəkar, respublikanın Xalq artisti Tofiq Quliyev, metodiki işlər üzrə – pedaqoji elmlər doktoru, professor Yəhya Kərimov kimi elm xadimləri yaxından kömək etmişlər.

Mərkəzin təşəbbüsü ilə bir müddət yeni eksperimental məktəblər də fəaliyyət göstərmişdir:

1. Çətin tərbiyə olunan uşaqlar üçün gənc memarlar məktəbi;
 2. İflic uşaqlar üçün incəsənət məktəbi evdə;
 3. Lal-kar uşaqlar üçün xalq yaradıcılığı məktəbi;
 4. Kor və zəifgörən uşaqlar üçün xor məktəbi;
- İflic uşaqlar üçün incəsənət məktəbində (evdə) təcrübəli mütəxəssislər dərs aparmışlar.

Lal-kar uşaqlar üçün qoyulan eksperimentdə dekorativ-tətbiqi sənət üzrə dosent Sima Ağayeva, Estetik Tərbiyə üzrə Respublika Tədris-Metodik Mərkəzinin təsviri sənət şöbəsinin müdiri Xatirə Sultanova, müəllimlərdən Arzu Əsədullayeva, Rəssamlar İttifaqının üzvləri Cab-

bar Dadaşov və Ruqiyyə Rəhimova, rəssamlar Məryəm Mehdiyeva, Lamiyə Paşayeva və İntiqam Babayev və b. öz məsləhət və tövsiyələrini vermişlər.

Kor və zəifgörən uşaqlar üçün qoyulan eksperimentdə isə dərsləri bəstəkar, Əməkdar İncəsənət xadimi, mərhum Əvəsər Cavanşirov, respublikanın Xalq artisti Oqtay Zülfiqarov, bəstəkar Azər Dadaşov, dosent Roza Salayeva və b. aparmışlar.

Müstəqillik illərində Mərkəzin bir neçə mütəxəssisi UNİCEF tərəfindən eksperimentlərə dəvət olunmuşlar. Belə bir incəsənət məktəbi Saray qəsəbəsi 7 saylı internat evində təşkil edilmişdir. Burada təsviri sənət, applikasiya, səhnələşdirilmiş nağıl və oyunlar və xor üzrə məşğələlər təşkil olunmuşdur. İki illik eksperiment öz bəhrəsini verdikdə UNİCEF-in təklifi ilə Şağan qəsəbə 3 saylı internat evində, eyni zamanda Maştağa qəsəbəsinə dəki Respublika ruhi xəstəxanasında da məktəb açıldı.

Ruhi xəstə uşaqlarla işləməkdə eksperimentin keçirilməsi ilə əlaqədar UNİCEF-in ayrıca proqramı olmuşdur. Təhsil Nazirliyinin xətti ilə Mərkəz tərəfindən qoydu – Bilgəh qəsəbə aqli inkişafında gerilik olan uşaqlar üçün 1 saylı yardımçı internat məktəbində incəsənət məktəbi və kor və zəifgörən uşaqlar üçün internat məktəbində musiqi təhsili və tərbiyəsi məktəbində yeni eksperiment də qoyulmuşdur.

Ümumilikdə, keçdiyi yola baxanda aydın görünür ki, Mərkəz çox fəal işləmiş, estetik tərbiyənin inkişafına az xidmət etməmişdir. Bunları statistik olaraq qeyd etdikdə, indiyədək Mərkəz tərəfindən 800-dən artıq tədbir keçirilmişdir: 10 simpozium, 1 marafon, 22 elmi-praktik konfrans, 86 seminar, 13 festival, 242 rəsm və dekorativ-tətbiqi sənət müsəbi-

qələri, 6 gənc rəssamların toplanışı, 222 sərgi (onlardan: beynəlxalq, Xəzəryanı, Zaqafqaziya, səyyar, fərdi), 13 rəsm qalereyası tərtib olunub açılmışdır, 1 muzey tərtib olunub açılmışdır, 25 studiya və dərnək təşkil olunmuşdur, 76 gənc memarların toplantısı, 9 gənc memarların sərgisi, 27 məktəb və məktəbdənkənar müəssisələrdə tərtibat işləri aparılmışdır, 33 incəsənət bayramı, 57 mahnı bayramı, 3000 rəsm və dekorativ-tətbiqi sənət əsəri ayrı-ayrı ölkələrə göndərilmişdir, 106 şeir müsabiqəsi, 28 elm və incəsənət xadimləri ilə görüşlər, 12 xor kollektivlərinə baxış, 63 özfəaliyyət kollektivlərinə baxış, 148 bayramlarla əlaqədar müxtəlif tədbirlər, 16 eksperiment, 85 adda tövsiyə çap olunmuşdur.

Estetik Tərbiyə üzrə Respublika Tədris-Metodik Mərkəzi ənənələrinə sadıq qalaraq öz işini müasir dövrün tələbləri səviyyəsində quraraq müstəqil Azərbaycanın XXI əsr vətəndaşlarının estetik tərbiyəsinin daha da yüksək səviyyədə təşkilinə ardıcıl fikir veriləcəkdir.

Bu illər ərzində əldə olunan nailiyyətlər və qazanılan təcrübə də buna əsas verir.

Rəyçi: prof. V.Xəlilov

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Xəlilov V. Estetik tərbiyə hərtərəfli aparılmalıdır. // Azərbaycan məktəbi, №3, 2011.
2. Cəfərov M. Estetik tərbiyə, ailə və məktəb. Bakı, Maarif, 1967.
3. Ağayev Ə. Təlim prosesi: ənənə və müasirlik. Bakı: Adiloğlu, 2006.
4. Bəylərov E. Uşaqlarda istedadın müəyyənəşdirilməsi və inkişaf etdirilməsi. İstedadın işçi konsepsiyası. Bakı: Təhsil, 2008.

Н.Мамедбеков

Эстетическое воспитание в центре внимания

Резюме

В статье говорится о роли Республиканского научно-методического центра в развитии эстетического воспитания подрастающего поколения на основе требований современной системы образования. Эстетический вкус формируется с детства как внутреннее требование. А также в статье объясняется то, что насколько талантливыми не были бы дети постоянная работа с ними необходима.

N.Mammadbayov

Great Attention is always paid to Esthetic Upbringing

Summary

In this article it is spoken about the great role of Republic Science Methodical Centre on the development of esthetic upbringing. It is noted that according to the demands of modern education the Centre formulate esthetic taste for the development of young generation on the national spirit. Esthetic taste is formulated from early ages of children. Though the children are talented they need to study regularly.